

Voorbij vangrails - Wat kan het lichaam zich herinneren?

Een van de laatste medewerkers van Hunter Douglas, die hier ruim veertig jaar heeft gewerkt, leidt ons door de toekomstige tentoonstellingshal van de biënnale. De ruimte is groot, leeg en open. Toch loopt hij behoedzaam, langs de groene lijnen op de vloer die ooit de veilige routes tussen de machines aangaven. De machines zijn er niet meer; ze zijn allemaal geveild en hebben alleen een spookachtige aanwezigheid achtergelaten. Toch herinnert het lichaam zich.

Het lichaam voelt de veranderende oevers van de Maas, gerecycled aluminiumschroot, het smelten, strip-casting en het walsen van coils. Het herinnert zich de machines, de hitte, damp, kleedkamers, glazen kantoordeuren en dikke tapijten. Tegelijkertijd voelt het de micro-organismen en lagen gifstoffen die zich in de loop van de tijd hebben opgehoopt, de vloeren vettig hebben gemaakt en in de lucht zijn gaan zitten. Het lichaam herinnert zich de vangrails en verkeersbarrières die mens en machine van elkaar scheidden. Samen vormen deze zintuiglijke en materiële herinneringen het palet voor het scenografische meubilair.

Uit 'vangrails' en 'schrikhekken' ontstaat een familie van tijdelijk scenografisch meubilair. Een verrassend comfortabele bank verbindt met een vangrail twee A-frames. Tafels verschillen in breedte en hoogte; vangrails van 4,3 meter lang dragen gerecyclede, doorschijnende glazen deuren, 'geoogst' tijdens tochten door verdwijnende kantoorlandschappen. Naast het meubilair bestaat het basismateriaal van deze ruimtelijke ingreep uit golfplaat – de vanzelfsprekende, alomtegenwoordige huid van industrieterreinen – en dampremmende folie.

Scenografie versterkt de ruimtelijke ervaring in een korte tijd. Maar welke CO2-voetafdruk laat ze achter, en hoe minimaal kunnen we die maken? Het zoeken naar materialen als vorm van radicaal hergebruik begon daarom achterstevoren: bij wat er ná de tentoonstelling mee zou gebeuren. Waar zouden de materialen daarna (terug) naartoe gaan? Onze producenten Reineke en Venla speelden een belangrijke rol in die zoektocht. Uiteindelijk wordt het overgrote deel van de tentoonstellingsmaterialen geleend of gehuurd, aangevuld met hergebruikte onderdelen uit kantoren, het verlaagde vilten plafond van Hunter Douglas, en een gehuurde tribune en klimaateenheid. Als na de tentoonstelling alles wat geleend, gehuurd en herbruikbaar is weer teruggaat, en we de kunstwerken en grafische laag wegdenken, blijven er schroeven, tape, staalkabels en een paar stukken hout over. Dat is niet niks. Maar zodra we beseffen dat de CO2-voetafdruk onlosmakelijk verbonden is met een dekoloniale voetafdruk en met machtsverhoudingen, wordt de vraag complexer. Onze scenografie blijft bij die vragen en gaat ermee in gesprek via ruimtelijk ontwerp.

De bezoeker komt binnen via een boardroom – een beeld van macht – en ontmoet vervolgens drie grote scenografische elementen die diagonaal door de oude machinehal lopen: de school, het podium en de klimaateenheid. De school verkent manieren van leren die vanuit de plek zelf ontstaan. Op het podium kunnen verschillende inzichten uit de tentoonstelling samenkomen, terwijl de klimaateenheid de lucht zuivert en letterlijk frisse lucht de ruimte in blaast. De zorgvuldig gekozen en geplaatste werken kijken allemaal dezelfde kant op, als een school vissen.

Die gezamenlijke richting brengt helderheid in de verscheidenheid aan werken. Doordat ze onder een hoek van 45 graden ten opzichte van de hal staan, houden ze de blik van bezoekers vast en ‘tekenen’ ze allerlei onzichtbare zigzagbewegingen door de ruimte.

Vanuit pedagogisch en professioneel perspectief ordent scenografie sociale processen in de ruimte. Daarmee is het een vorm van architectuur met een sterk performatief vermogen. Scenografie stimuleert ook leren via het lichaam en kan zo iets in beweging zetten binnen de professionele gemeenschap. *Systems of Support* stelt de onderlinge verbondenheid van mensen centraal. Waarden ontstaan in relaties, zijn wederkerig en worden voortdurend opnieuw bepaald. De tentoonstelling brengt kennis, ruimtelijke intelligentie, ontwerpen, methodes en politiek samen die zelden op deze manier naast elkaar te vinden zijn. Ook de scenografie zelf ontstond in een steeds verder ontwikkelde samenwerking tussen Saskia en de IABR, het curatorenteam en de grafisch ontwerpers, ondersteund door de producenten en gerealiseerd door het toegewijde bouwteam van Bouwko en Rob, samen met AV- en lichtspecialisten.

Vorbij de tentoonstelling kan het lichaam zich misschien meervoudige en parallelle werkelijkheden herinneren en van daaruit andere toekomsten beginnen te verbeelden. De scenografie is ook een voorstel en stelt de vraag: Hoe kunnen we omstandigheden creëren waarin bezoekers niet alleen toeschouwers zijn, maar deelnemers die de ruimte krijgen om zich iets anders voor te stellen en anders te handelen?

Welkom bij de tentoonstelling!

Lada Hršak
Bureau LADA
(Landscape, Architecture, Design, Action)